

LIDÉ JSOU STÁLE STEJNÍ UŽ OD PALEOLITU

Pokud se chcete dozvědět něco o našich prožitých třiceti letech od revoluce, přečtěte si eseje **Stanislava Komárka**. Po každé mě zamrazí, když zjistím, že to, co jsem považovala za žhavou aktualitu, bylo aktualitou třeba v roce 1989.

Máte víru v pokrok? Nebo jej vidíte jen jako cyklení událostí, které se v podstatě opakují jen v jiném kontextu?

Přijde na to, co máme pod slovem „pokrok“ na mysli – pokud změnu v čase, která není v úplném smyslu regrese, tj. pohybem zpět, pak ano. Nepochybně technicky směřujeme od posílů k obálkám a od obálek k mailům, od loučí k zářivkách a od mezků k jumbojetům. Zároveň ale vidíme i cyklický pohyb po jakési spirále: udání meternichovské a udání současné se liší jen technickým provedením. Existuje něco jako pokrok tzv. mravní? Těžko říci a pokud, tedy jen málo, lidé jsou stále stejní už od paleolitu. Jsem-li někdy optimisticky naladěný, mám dojem, že za posledních 150 let se zlepšil vztah ke zvířatům (netýká se těch z velkochovů a laboratorních), trochu se zmenšila míra zlomyslnosti a závisti mezi lidmi, naopak se skoro úplně rozpadly a ochladly vztahy v rámci rodin.

Váš esej nese název „Ekologická nika: vzdělání jako soubor schopností pro nějakou práci“. Váš popis vzdělávání jako mechanického předávání v podstatě stále stejných informací není příliš decentní, ale bohužel se příliš nezměnil. Psychiatr má stále právo zavřít někoho do blázince ne proto, že je laskavý a empatický odborník, ale protože na to má papír. Myslíte, že někdy přestaneme upřednostňovat institucionální lejstro před schopnostmi?

Určitě ne, byrokraticko-výkaznický typ společnosti, ve které žijeme, se hned tak nezmění, mohlo by se

to stát tak nanejvýš za nějaké nové revoluce. Po té minulé byla krátká doba, kdy kominíka dělal ten, kdo uměl vymést saze, nikoli ten, kdo měl všechny štemple Svazu kominíků. Za té nové by také ovšem mohla být shánka po těch, kdo umějí dobře podřezávat bližním hrdla...

Píšete o stereotypu vnímání některých povolání, třeba žurnalistiky. Jaké je její místo dnes, kdy se mažou účty jinak myslících lidí na sociálních sítích a bojíme se konspiračních teorií, které označil za konspirační ani nevíme kdo?

Obávám se, že masmédia budou tím, na co západní společnost relativně brzy „dojede“. Za účelem zvýšení sledovanosti podporují a uveřejňují mnohem víc názory extrémní nežli ty rozumné, neustále vyhraňují stanoviska a ženou společnost do konfrontací – to platí i o sociálních sítích. Žurnalistů v širokém smyslu je mnoho a událostí, které by stály za řeč, poměrně málo, proto je už z čistě obživných důvodů nutno nafukovat a „hrotit“ relativní banality. Potřeba všeobecné srozumitelnosti vyústila v (téměř) všeobecnou bulvarizaci, kdybych v nějakém rozhovoru třeba zmínil, že je podivné, že naše společnost stále ještě třetá polygamii, je dosti pravděpodobné, že se u toho objeví „chytlavý“ titulke „Komárek navrhuje zavést šariu“. Velmi se zhoršilo i neustálé chytání za slovo a „zahánění do rohu“, což už se nechápe jako nepřístojnost, ale jako typický znak řemesla, ba řemesla dobře provedeného. Obávám se, že tento stav skončí

i na Západě zavedením mírné diktatury a značné cenzury, kdy možná ne nějaké centrální „ministerstvo pravdy“, ale uskupení „hlídky Bdělých a Ostražitých“ budou, třeba z části i strojově, mazat „závadové“ obsahy, ne-li jejich autory samé (severoamerické indiány masakrovalo z větší části ne vládní vojsko, ale milice osadníků). Moji známí právě z USA mi vyprávějí, jak bedlivě je si tam třeba dávat „pozor na hubu“, chtějí-li se udržet v univerzitní či státní službě. Právě třeba do Kalifornie jezdili před sto padesáti lety odvážlivci na zaplachtených vozech přes Vel-

ké pláň se svobodou – to je hezký příklad toho, jak se každé lidské snažení posléze zvrátí ve svůj opak.

Váš třicet let starý esej se jmenuje „Matička mafie“. Píšete v ní, že autonomie a jistota stojí v protikladu. Svoboda či svobodný projev jsou dnes stejně nebezpečné jako tenkrát: není radno dělat si legraci z některých sociálních skupin, není radno říct, že si vážíte něčích jinakostí, protože přece rovnost znamená stejnost. Jistotu výdělků nám zajistí souhlas. Není to všechno jaksi stále stejné?

Článek byl psán ještě v Rakousku a podle tamních reálií – jednak jsme dnes v přesně stejném stádiu jako má druhá vlast v době mého mládí, jednak nutnost držet ústa a krok se valně nezměnila už od dob Husových. Instituce jsou v zásadě „zlegalizované mafie“, a proto také pronásledují mafie „divoké“, které pro ně představují nekalou konkurenci. Sice kážeme extrémní individualismus, ale žijeme ve smečkách. Je nutno příliš nevyčnívat a výt s vlky.

V čem vidíte kromě volnosti cestování největší pokrok společnosti za posledních třicet let?

Snad v tom, že na internetu se dá najít spousta informací, na anglické a třeba i německé Wikipedii asi jako v naučném slovníku. Ale běda tomu, jehož život se přesune na internet, stává se jeho zajatcem a v podstatě i otrokem. Problém taky nespočívá v tom, že by „informací“ bylo málo, ale protože je jich přebytek, většinou pro nás zcela irrelevantních. Musíme se je naučit třídit a nepřecpávat se jimi, je to jako s jídlem – v malém množství veliké dobro, při přezírání veliké zlo. Postupně ztrácíme elementární zkušenosti se světem a s živými lidmi – právě cestování je v tomto smyslu úžasnou pomůckou, ale nesmíme si z něj odnést jako hlavní poznatek, že na Mauriciu schnuly ručníky rychleji než na Kubě. Kdybych měl parafrázovat Gorkého, tak za většinu toho, co je ve mně lepšího, vděčím cestování.

Co je podle vás v dnešní době hlavním úkolem moderních filosofů?

Jako u všech intelektuálů pečovat o jazyk, kterým se o světě mluví, bojovat proti frázím (fráze není „ustálené rčení“, „ale ustálené lhaní“), nevytvářet nové a „jmenovat věci pravými jmény“, abych parafrázoval Konfucia. Takováto činnost nikdy nekončí, asi jako pletí polí před zavedením herbicidů.

JARMILA SKOPALOVÁ

Ludmila Šolcová
MAZEL
veršotepky

ISBN 978-80-270-8162-2
formát A4, pevná vazba, 152 stran
370 Kč

Ludmila Šolcová
MAZEL
veršotepky
ilustroval
Vladimír Faktor

Sbírka říkadel a básniček určených nejen pro děti, ale i pro jejich Předčítavce. Od roku prvního až po rok pátý autorka i ilustrátor časosběrně zachycují, jak se postupně proměňuje dětská bytost a její vnímání bezprostředního okolí i vnějšího vzdáleného světa. Počáteční veselá libozvučné veršovanky střídají v průběhu času fantazijní i z části reálné básnivé rozpravy a hry plné prožitků, vzájemného humorného škádlení, radosti, laskavosti a neodbytné snivosti.

Ilustroval: Vladimír Faktor

64 celostránkových ilustrací

www.sofaartstudio.cz